

Zorgen voor getraumatiseerde kinderen: een training voor opvoeders

Handboek voor trainers

Redactie:

Leony Coppens

Carina van Kregten

Bohn
Stafleu
van Loghum

Springer Media

Houten 2012

© 2012 Bohn Stafleu van Loghum, onderdeel van Springer Media

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën of opnamen, hetzij op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16b Auteurswet j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Samensteller(s) en uitgever zijn zich volledig bewust van hun taak een betrouwbare uitgave te verzorgen. Niettemin kunnen zij geen aansprakelijkheid aanvaarden voor drukfouten en andere onjuistheden die eventueel in deze uitgave voorkomen.

ISBN 978 90 313 9753 2

NUR 770

Ontwerp omslag: Studio Bassa, Culemborg

Ontwerp binnenwerk: Studio Bassa, Culemborg

Illustraties: Debbie Straetemans

Automatische opmaak: Crest Premedia Solutions (P) Ltd, Pune, India

Eerste druk 2012

Nederlandse bewerking van: *National Child Traumatic Stress Network (2010). Caring for children who have experienced trauma: A workshop for resource parents.*

www.nctsnet.org.

Vertaling en bewerking: Leony Coppens en Carina van Kregten

Mede mogelijk gemaakt door een schenking van Stichting 't Boshuis te Den Haag

Bohn Stafleu van Loghum

Het Spoor 2

Postbus 246

3990 GA Houten

www.bsl.nl

Inhoud

1	Inleiding	8
	Doelgroep	8
	Doelen training	9
	Werkwijze	10
2	Voorbereiding	11
	Benodigdheden	11
	Werkwijze	12
	Het beste halen uit de groepsactiviteiten	13
3	Casussen	18
	Het verhaal van Marja (8 maanden)	18
	Het verhaal van Rachel (17 maanden)	19
	Het verhaal van Tom (4 jaar)	24
	Het verhaal van Andrea (9 jaar)	27
	Het verhaal van Jamie (12 jaar)	30
	Het verhaal van Danny (15 jaar)	34
	Een familieverhaal	38
	Het verhaal van Ron en Suzanne	42
	Het verhaal van Betty en Joyce	46
4	Welkom	49
	Benodigdheden	49
	Aandachtspunten	49
	Dia's	49
5	Module 1: kennismaking	56
	Benodigdheden	56
	Aandachtspunten	56
	Leerpunten	56
	Dia's	56

6	Module 2: verschillende soorten trauma	69
	Benodigdheden	69
	Aandachtspunten	69
	Leerpunten	69
	Dia's	70
7	Module 3: begrijpen van de effecten van trauma	92
	Benodigdheden	92
	Aandachtspunten	92
	Leerpunten	92
	Dia's	93
8	Module 4: een veilige omgeving creëren	109
	Benodigdheden	109
	Aandachtspunten	109
	Leerpunten	109
	Dia's	110
9	Module 5: omgaan met gevoelens en gedrag	133
	Benodigdheden	133
	Aandachtspunten	133
	Leerpunten	133
	Dia's	134
10	Module 6: verbindingen en herstel	156
	Benodigdheden	156
	Aandachtspunten	156
	Leerpunten	156
	Dia's	157
11	Module 7: hoe je een pleitbezorger van je kind wordt	175
	Benodigdheden	175
	Aandachtspunten	175
	Leerpunten	175
	Dia's	176
12	Module 8: voor jezelf zorgen	191
	Benodigdheden	191
	Aandachtspunten	191

Leerpunten	191
Dia's	192
Over de auteurs	210

Inleiding

I

Deze training is ontwikkeld om opvoeders kennis en vaardigheden te laten opdoen die nodig zijn om effectief te zorgen voor getraumatiseerde kinderen en tieners. Deelnemers leren hoe opvoeden met kennis over trauma kan bijdragen aan de veiligheid en het welzijn van kinderen. Zij kunnen oefeningen doen voor het opbouwen van capaciteiten die hen ondersteunen om de kennis en vaardigheden toe te passen bij de kinderen die aan hun zorg zijn toevertrouwd.

De training is in de Verenigde Staten ontwikkeld door het National Child Traumatic Stress Network (NCTSN), in samenwerking met de Substance Abuse and Mental Health Services Administration, het Amerikaanse ministerie van gezondheidszorg en de Human Services. De training is ontwikkeld als een algemene kennismaking met traumatische stress bij kinderen voor alle opvoeders. Opvoeders en professionals uit meer dan twintig instellingen in de VS hebben bijgedragen aan het programma dat gebruikmaakt van gedetailleerde casussen, naast de eigen ervaringen van deelnemers met de kinderen voor wie ze zorgen, als basis voor het leren over belangrijke concepten bij traumatische stress bij kinderen.

Doelgroep

In de beide handboeken wordt gesproken over opvoeders. Hieronder verstaan we deelnemers aan de training die in welke hoedanigheid dan ook – bijvoorbeeld als pleegouder, adoptieouder, verzorger, professionaal in de zorg, pleegzorgmedewerker, (gezins)voogd of ouder – zorg en verantwoordelijkheid hebben voor en intensief contact hebben met een getraumatiseerd kind.

Doelen training

Opvoeders leren wat de impact is van trauma op de ontwikkeling en het gedrag van getraumatiseerde kinderen. Opvoeders krijgen de kennis en vaardigheden die nodig zijn om:

- gepast te reageren op de gedragsmatige en emotionele uitdagingen van getraumatiseerde kinderen;
- getraumatiseerde kinderen te helpen bij het ontwikkelen van gezonde verbanden;
- getraumatiseerde kinderen te helpen hun krachten te herkennen en die te ontwikkelen;
- getraumatiseerde kinderen te helpen om strategieën te ontwikkelen die nodig zijn om op te groeien tot gezonde en goed functionerende volwassenen;
- voor zichzelf te zorgen en steun te krijgen van en te zoeken bij anderen.

Een citaat uit dit handboek: ‘Trauma is een belangrijk onderwerp voor opvoeders, omdat veel kinderen die uit huis zijn geplaatst getraumatiseerd zijn. Traumatische stressreacties en andere reacties op een trauma kunnen bij kinderen gedrag veroorzaken dat je versteld doet staan. Hun relaties met jou, met andere volwassenen en zelfs met hun leeftijdsgenoten kunnen instabiel of onvoorspelbaar zijn, en al je gebruikelijke opvoedingsmethoden – de trucjes die zo goed werkten bij je eigen kinderen – kunnen bij hen totaal niet werken.’

En pleegvader Sam zegt: ‘Niemand legt echt uit wat de impact is van trauma op het leven van een kind. Ik wilde dat ik eerder al meer over trauma had geweten.’

Inhoud pakket

Het pakket bevat:

- handboek voor trainers (opgedeeld in acht modules van 120 minuten);
- handboek voor deelnemers;
- dia's via een website (zie <http://extras.springer.com>).

De training bestaat uit de volgende modules:

- 1 kennismaking;
- 2 soorten trauma;
- 3 begrijpen van de effecten van trauma;
- 4 creëren van een veilige omgeving;

- 5 omgaan met gevoelens en gedrag;
- 6 verbinding en herstel;
- 7 hoe je een pleitbezorger van je kind wordt;
- 8 voor jezelf zorgen.

Werkwijze

De training wordt gegeven in acht opeenvolgende sessies van twee uur. De module 'Welkom' en module 1 passen in een enkele sessie. Alle andere modules vormen aparte sessies. Het is raadzaam een extra sessie achter de hand te houden als uitlopmogelijkheid.

De training is ontwikkeld om te worden uitgevoerd door een team van twee trainers. Het is noodzakelijk dat beide trainers beschikken over ruime kennis en ervaring op het gebied van het begeleiden van kinderen met complex trauma. Het kan een meerwaarde hebben als een van de trainers een ervaren pleegouder is. Voordat de training wordt gegeven, moeten beide trainers de handboeken geheel hebben doorgelezen en uitgebreide kennis hebben van het materiaal dat wordt besproken.